

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 105:5

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, Zwolle; Dr K. Fernhout, Vriesland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Dr J. C. Rullmann, Utrecht; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; E. Visser, Arnhem; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f1.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

Tot nadere aankondiging is het adres van den Eindredacteur: DUITSCHE KAMPWEG 10, WOLFHEZEN.

INHOUD: De Historische Schriftbeschouwing. II. — Uit de Schrift: Voorbede des Geestes (Rom. 8: 25). — Kerkelijk Leven: In de Donaulanden. IV. Eb en vloed. — Het Boek van de Week: J. Saks, Busken Hart en Potgieter, Een bewering van Prof. Brouwer. — Folklore: Het Friesche Volkskarakter. V. — Zending en Evangelisatie: Toekomstverwachtingen. — Perschoonw. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

DE HISTORISCHE SCHRIFTBESCHOUWING.

II.

Reeds aan het slot van ons eerste artikel deden we uitkomen, dat de historische Schriftbeschouwing groote verdiensten heeft. Hoewel deze het Oude Testament niet minder betreffen dan het Nieuwe, zal men ons toestaan het Nieuwe Testament in de eerste plaats in het oog te houden.

Historisch onderzoek was om meer dan één reden noodzakelijk. Wie zich de geschiedenisboeken uit het midden van de vorige eeuw herinnert, weet, dat die vooral ten opzichte van de oude geschiedenis heel wat anders boden, dan wat we tegenwoordig gewoon zijn aan te treffen. De Griekse en Romeinse historie werden niet zelden zoó verhaald, dat om eenige groote feiten heen, een gansche schat kleine verhaaltjes, anecdoten en wat dies meer zij, werd uitgestald. Aan geestelijke stroomingen werd, behalve dan wat in de geschiedenis der wijsbegeerte gemeengeed geworden was, weinig aandacht besteed. Evenmin aan het godsdienstig leven, voorzover het niet het officiële Griekse en Romeinse pantheon betrof. Om het huiselijk en maatschappelijk leven bekommerde men zich niet. Maar het ergste was misschien, dat men aan hetgeen vóór en na de klassieke periode viel, weinig aandacht besteedde. Zoo had men het van de humanisten geleerd, die zich juist door het klassieke tegen de scholastiek meenden sterk te kunnen maken. In de voorgeschiedenis nam men zonder eenige kritiek over de fabeltjes en sagen van latere schrijvers, die al dat moois bijgevoonden hadden, of aan de dichters hadden ontleend tot verheerlijking van het eigen volk. Men had er geen oog voor, dat er een onafgebroken lijn liep van theonomie door kosmogonie naar historie. En de natij, de Hellenistische, was de moeite niet waard. Immers 't heette daar al verbaastering en ontarding, wat de klok sloeg. Het klassieke was het eenige en het ware.

Het is niet te ontkennen, dat juist deze beschouwingswijze aan de bestudering van het Nieuwe Testament schade heeft toegebracht. Immers het Nieuwe Testament is nu eenmaal niet in de klassieke, doch in de Hellenistische periode ontstaan. En door bij taal en stijl, wijze van betoog en achtergrond een klassieke beoordeelingsmaat aan te leggen, kwam men tot een onverdiende veroordeeling.

Metterdaad bracht de historische school hier winst. 't Kan niet ontkend, dat ze ook harerzijds de verhoudingen soms uit het oog verloren heeft. Gelijk het ieder gaat, die een speciaal onderwerp bestudeert, zoo heeft ze den Hellenistischen tijd wel eens te hoog geschat. Maar het neemt niet weg, dat ze ons inzicht gaf in de verhoudingen van dien tijd, zijn taal en gebruiken ons deed kennen en zoo allerlei in het Nieuwe Testament stelde in ander licht. Het Nieuwe Testament heeft — we spreken hier nu puur menselijk — er steeds

bij gewonnen. Veroordeelingen vielen met vooroordeelen weg. Toen men het in eigen tijd leerde zien, werd veel gewaardeerd, waarop vroeger geheel ten onrechte, het zegel der minderwaardigheid bleek te zijn gedrukt.

Vooral ten opzichte van twee punten verdient dit nog nadere toelichting.

Tusschen de openbaring Gods in de oude beëindiging en die in de nieuwe schuift zich het late Jodendom, de voorloper van de Jodenheid, gelijk we die nu over de gansche wereld vinden. Van Madiachi tot Johannes den Dooper zwijgt de bijzondere openbaring Gods, die voor de kerk aller eeuwen in de Schrift moest worden bewaard. Maar onder dat late Jodendom treedt eerst Johannes, straks Jezus en na Hem Zijn apostelschaar op. Daarom is voor den achtergrond van het Nieuwe Testament kennis van het Joodsche volk, gelijk het in de eerste eeuw vóór en na onze jaartelling leefde, wenschelijk. De historische school heeft ons die kennis gegeven.

In de tweede plaats worde gewezen op de bestudering der kerkvaders. De Hervormers hadden zich daarmee ijverig beziggehouden, maar na hen raakte deze studie in den dut. Het ging er mee, als we boven over de studie van de oudheid in het algemeen schreven. Napraten, niet controleren, geven van allerlei weinig ter zake doende kleinigheden, waren aan de orde van den dag. Beter onderzoek leverde zeer veel bruikbaars. Al dadelijk voor de vaststelling van den tekst van het Nieuwe Testament. Maar ook voor de uitlegging, wanneer was nagegaan, hoe de kerkvaders, wier moedertaal nog het Griesch was, waarin het Nieuwe Testament geschreven is, hadden verklaard. En niet het minst voor de vraag, wanneer de boeken waren ontstaan. Immers uit de kerkvaders kan van de groote meerderheid der boeken worden aangetoond, dat ze al vroeg moeten hebben bestaan.

Ziehier iets van de winst waarvan we spraken. Daar moet tegenover worden gesteld, dat de nadeelen grooter zijn. De historische school is aan haar eigen methode te gronde gegaan. Ze wilde historisch werken, dat betekende in dit verband neutraal. Maar daardoor koos ze dadelijk partij. Want de Schrift wil niet maar historie zijn, ze wil Gods Woord zijn, Goddelijke openbaring in de geschiedenis gegeven. Dat werd bij de louter historische beschouwing van te voren over 't hoofd gezien of zelfs uitdrukkelijk ontkend. Zoo tastte de historische beschouwing dadelijk het karakter der Schrift aan. En dat moest zich wreken, het heeft zich ook gewroken.

Neutraal kan niemand zijn. De zuiver historische beschouwing is het reeds niet, wanneer ze de Schrift opvat als alle andere boeken, ze is het nog minder, wanneer ze zich bij haar onderzoek door allerlei uitgangspunt laat leiden. Zoo is het ook geschied. De Tübingers meenden historisch te werken en ze deden het ook, maar overeenkomstig de geschiedbeschouwing van den wijsgeer Hegel. Zoo werd de geschiedenis van het oudste Christendom gereconstrueerd.

In het algemeen werkte het rationalisme bedervend. Wonderen kent het niet. Het verloop der geschiedenis moet uit immanente, dat wil praktisch zeggen, uit zuiver menselijke oorzaken kunnen worden verklaard. Wie zulk een methode op

het Nieuwe Testament toe gaat passen, raakt steeds verder van het rechte spoor.

Daarvan ten slotte nog twee voorbeelden.

We zeiden reeds, dat de historische school zich vooral ook bezig heeft gehouden met het onderzoek naar het ontstaan van de boeken van het Nieuwe Testament. Men kreeg de historisch-kritische inleidingen. Deze studie spitste zich toe op de vraag, of een boek echt dan wel onecht was. Echt wil hier zeggen van den schrijver en uit den tijd in het boek zelf vermeld.

Men gevoelt, waar zulk onderzoek op uit moest loopen. Als hier de kritiek moet werken naar dezelfde methode als bij andere geschiedbronnen, als de boeken van het Nieuwe Testament als geschiedbronnen gelden, dan hebben hun mededeelingen geen Goddelijk gezag. Dan mag er aan getornd, dan mogen ze voor onjuist worden verklaard. Zoo is het ook gegaan — al kwam er in de laatste jaren gunstige reactie — later nog onvolledig en voorbarig gebleken onderzoek oordeelde, dat meer dan een boek van het Nieuwe Testament onrecht moest zijn en uit veel later tijd. De befaamde stelling: Gods Woord is in den Bijbel, hoort hier ook bij thuis. Immers wij moeten in de historische oorkonden door kritisch onderzoek nagaan, wat Gods Woord is en wat niet.

Zoo is het gezag der Schrift ondergraven en moest ondergraven worden, omdat het uitgangspunt dat gezag reeds ontkende. Niet te sterk is het geoordeeld, dat het historisch-kritisch onderzoek aan de gemeente Gods haar Bijbel ontfroefde.

Eindelijk een woord over de godsdienst-historische school. Ook zij wil — haar naam geeft het reeds te kennen — historisch te werk gaan. En ze heeft recht om zich zoo aan te dienen, want van de historische school is er een consequente uitloopster. Historisch onderzoek, maar dan toch alleen naar het ontstaan van het boek, gelijk het daar ligt. Waarom ook niet de vraag onder de oogen gezien, waar de schrijvers de stof opzamelde, die in hun geschriften ligt opgehoopt? En als dan de mogelijkheid van het wonder en de absoluteitheid van het Christendom praktisch of theoretisch wordt geloosend, dan staat de deur wijd open. Dan moet allerlei werkelijke of aangenomen gelijkheid tusschen wat men in het Nieuwe Testament van elders vindt, leiden tot het slaan van bruggen. Gewoonlijk is dan het Nieuwe Testament de ontleenende partij.

We gaan nu niet spreken over de fouten, die de godsdiensthistorische school vaak heeft gemaakt. Trouwens daarop werd reeds meermalen gewezen. Nu is het slechts onze bedoeling kort in het licht te stellen, dat ook deze school een consequentie is van het louter historische standpunt en dat ook zij er toe bijgedragen heeft het gezag der Schrift te ondermijnen.

F. W. GROSHEIDE.

UIT DE SCHRIFT.

Voorbede des Geestes.

De Geest zelf bidt voor ons, met onuitsprekelijke zuchtigen.

Rom. 8: 26.

Zalig de bidder, die geleerd heeft, dat hij niet bidden kan tenzij dat de Heilige Geest zijn zwakheden te hulp komt en hem onderwijst. En dat juist wil die Geest doen.

Desgelijks ook de Geest komt onze zwakheden mede te hulp, want wij weten niet wat wij bidden zullen gelijk het behoort, dat wil zeggen, zooals het overeenkomstig den heiligen en volmaakt wil des Heeren en naar het richtsnoer Zijner wet moet zijn.

Maar daar is meer.

De Geest zelf bidt voor ons.

Welk een gedachte!

Het is soms al zoo verkwikkend wanneer er met ons en voor ons gebeden wordt door menschen, die onze noden in oprechtheid voor den Heere dragen en Hem om hulp of uitkomst aanroepen.

Hoe troostrijk kan de ambtelijke voorbede zijn in het midden der vergaderde gemeente Gods of in de gezinnen, bij vreugd of smart, aan het ziekbed of in stervensnood.

Maar hoe hoog wij de voorbede door den dienst der menschen ook schatten, er is meer noodig.

Wij hebben den Geest Gods noodig als onzen Voorbidder, die voor ons, en met ons, en in ons bidt.

Die voorbede is volmaakt.

De Geest kent alle wegen des Heeren, waar de geloovige langs moet. Hij weet den weg naar Kanaän. De dorre woestijn en de diepe Jordaan hebben voor hem geen geheimen. Hij weet ook het einde, het doelwit der roeping Gods. Hij weet, dat ieder der pelgrims in Sion voor het aangezicht des Heeren moet verschijnen en er niemand mag worden gemist.

Hij weet ook, dat allen hier op aarde bekwaam gemaakt moeten worden om deel te hebben aan de erve der heiligen in het licht.

Die Geest kent ook het hart van den geloovige door en door. Hij peilt al uw zorgen en weegt al uw bezwaren.

Hij weet den toegang tot 's Vaders troon.

Hij bidt op goddelijke gronden en op volkomen wijze.

Wij vragen vaak om wat ons onthouden moet worden.

Die Geest bidt alleen om wat we hebben moeten en mogen, op wat ons toekomt uit Christus' offer en gehoorzaamheid, uit zijn zoenoffer en gerechtigheid.

Al wat de Heere Jezus daarboven voor Zijn gemeente bidt, dat bidt de Heilige Geest in het hart van het Kind Gods, terwijl het nog midden in den strijd des levens staat.

Dit gebed nu van den H. Geest in het hart der geloovigen is een onuitsprekelijk gebed, want de Geest — zoo zegt Paulus — bidt met onuitsprekelijke zuchtigen.

Om u in te denken wat daarmee bedoeld wordt moet ge u Paulus herinneren toen hij opgetrokken was in den derden hemel en daar onuitsprekelijke woorden beluisterde, dat wil zeggen, zulke die in gewone menschen taal niet te vertolken waren.

Zóó verheven, zoo diep en rijk, zoo zwaar van goddelijke gedachten, dat de taal der stervelingen er geen woorden voor heeft.

Desgelijks is nu ook het zuchten des Geestes.

Dit is zoo goddelijk-mysterieus, zoo heilig-intiem, daarbij zoo ernstig en krachtig, dat er onder engelen of menschen geen tongen zijn, hoe wel besprakt, die op eenigerlei wijze bekwaam zijn om het onder woorden te brengen.

Geen wonder, het gaat over niets minder dan over een heerlijkheid, die geen oog gezien, geen oor gehoord heeft en in het hart van een mensch niet is opgeklimmen.

Als ons geloof zich op deze dingen richt roepen we met bewonderende aanbidding uit: wat zijn we toch rijk!

Een Voorbidder in den hemel!

En ook een Voorbidder op de aarde!

Hoe kunnen we ons dan toch ooit arm en eenzaam voelen?

E. C. M.

KERKELIJK LEVEN.

In de Donanlanden.

IV.

Prof. Sebestyén.

Onbetwist is professor Sebestyén de ziel der jonge Calvinistische beweging in Hongarije.

De oogen voor de waarheid en de schoonheid van het Calvinisme zijn hem tijdens zijn studietijd in Nederland eerst recht opengestaan.

Hoewel hij gelijk zoovele Hongaren te Utrecht studeerde, trok zijn hart al spoedig heen naar de Gereformeerde Kerken.

Kuyper en ook Bavinck, maar toch vooral Kuyper, maakten diepen indruk op hem.

En met een geest, gedrenkt door hun ideeën, keerde hij naar zijn vaderland terug.

Het verging hem niet, gelijk zoovele andere Hongaren, die wel nieuwe gedachten opdeden, maar ze in hun land slechts min of meer automatisch te pas brachten.

Zoo vindt men er Ritschlianen, adepten van de godsdiensthistorische school, mannen van het historisch kritisch onderzoek en welke andere theologische richtingen er ook mogen zijn, die eenvoud-

dig wat zij in het buitenland geleerd hebben, doorgeven, zonder dat het vleesch en bloed in hen is geworden.

Die theorieën liggen er bij hen boven op, maar worden niet gedragen door hun ziel.

Aan een bijzondere toepassing voor Hongarije hebben zij geen behoefte.

Zij nemen die vreemde geestesprodukten min of meer klakkeloos over.

Alzoo niet professor Sebestyén.

Dit is voor hem het groote probleem: in welken

speciaal vorm heeft het Calvinisme zich in Hongarije te openbaren.

Wie, al is het dan ook oppervlakkig, kennis heeft gemaakt met den Hongaarschen volksgeest, voelt dadelijk, dat het Calvinisme uit Nederland niet onveranderd kan worden geïmporteerd.

De historische vormen, die zich hier hebben ontwikkeld, daar te kopiëren, zou al dadelijk de Calvinistische aktie met onvruchtbaarheid slaan.

Natuurlijk biedt de Nederlandsche vorm van het Calvinisme een niet te onderschatten steun voor de vormgeving daar.

Toch verzwaart hij aan den anderen kant ook de moeilijkheden.

Iets dergelijks ervaart men op onze zendings-terreinen.

Kan men den Oosterling onze Westersche Calvinistische dogmatiek opdringen?

Eigenlijk stemt ieder toe, dat dit ongerijmd is.

Maar de Nederlander, die daar arbeidt, is ook doordrongen van de onmogelijkheid, om zelf den specifiek Oosterschen vorm uit te denken.

Hij hoopt, dat, wanneer eenmaal het Calvinisme tot een sterke inlandische beweging is geworden, de eigen Calvinistische gestalte daaraan vanzelf zal worden gegeven.

Tweeërlei strooming valt er waar te nemen.

De een meent, dat die Oostersche vormgeving van het Calvinisme zijdelings door den Westerschen zendingsarbeider in de hand moet worden gewerkt.

De ander is echter van oordeel, dat hij niet verder mag gaan dan zijn Westersche dogmatische stellingen aan de posten van zijn kerkgebouwen en ziekenhuizen aan te slaan, stelt de eigen vormgeving in het blauwe verschiet en troost er zich mee, dat de behoeften van de menschelijke ziel in den grond van de zaak overal en ten allen tijde dezelfde zijn.

Maar in Hongarije staat de zaak anders.

Daar is het Calvinisme onder de zonen van het land zelf tot herleving gekomen.

Nederland mocht hun als voorbeeld dienen.

Doch nu kunnen zij de specifieke vormgeving niet aan anderen overlaten, maar moeten die zelf ter hand nemen.

Zij kunnen die niet verschuiven naar later tijd, maar worden er dadelijk toe geroepen.

Bovendien hebben zij te zorgen, dat het heden-daagsche Hongaarsche Calvinisme zich ten volle aansluit bij het eigen rijke Calvinistische verleden.

Betrekkelijk is het gemakkelijker nieuw te bouwen, dan aan te knopen bij dat punt uit de traditie, waar de afwijking van het Calvinisme begon en naast het Nederlandsche Calvinisme de eigen variatie van het Hongaarsche Calvinisme te doen uitkomen.

Op kerkelijk gebied doen de verschillen zich reeds op.

Meer nog op politiek en sociaal terrein.

Het is een reusachtige arbeid, welke prof. Sebestyén en de zijnen hebben ondernomen in de kracht Gods.

Gelukkig zien zij de problemen.

En de middelen ontbreken ook niet, waarmee wij natuurlijk niet het oog hebben op de financiën.

Prof. Sebestyén heeft als hoogleeraar invloed op zijn studenten, een invloed, die duidelijk merkbaar is. Ook aan andere inrichtingen van Hooger Onderwijs doceeren professoren, die met hem eens geestes zijn. Benoemingen zijn voorts te wachten, welke hoopvol stemmen.

Dan bekleedt prof. Sebestyén ook kerkelijke functies en kan zoo den reformatorischen zuidersem in de kerk zelf nederleggen.

Daarenboven geeft hij leiding in het weekblad „De Calvinista Szemle”. Wel schrijft hij deze „Hongaarsche Heraut” niet alleen, maar de zorgen van de eindredactie plus de heele administratie drukken op hem.

Daarvoor heeft hij een afzonderlijk bureau met personeel. Dagelijks moet hij daar eenige uren doorbrengen.

Waarbij dan nog komt, dat de Hongaarsche lezers veel van een redakteur vergen. De rubriek „Correspondentie” is zeer gewild. Men vraagt van alles naar kindertreinen, over passen enz. enz. En de redakteur moet naar links en rechts telefoneren teneinde de juiste informatie te kunnen verstrekken. Zoo iets is bijna ondoenlijk. Toch behoort men terwille van het abonnementental zich dezer last te getroosten.

Nog een ander ongerief bestaat daarin, dat een schrijver in dag- of weekblad, dat in Hongarije uitkomt, meer dan overvoorzichtig moet zijn.

Het is haast onmogelijk zijn meening aangaande den een of anderneer te schrijven. Wanneer iemand een beoordeling van zijn daden of woorden on aangenaam vindt, gaat hij er licht toe over een justitieele aanklacht in te dienen tegen het blad, waarin die beoordeling voorkwam.

Een voorbeeld.

Juist toen ik in Budapest was, werd er in een proces tegen „De Calvinista Szemle” in eerste instantie uitspraak gedaan.

Wat was het geval?

Een der redacteuren of een inzender (dat wil ik kwijt zijn) had een artikel geschreven, waarin hij op de romaniserende Tendenzen wees, welke hij bij iemand meende te ontdekken.

Dadelijk begon de aldus beoordeelde een proces. Hoewel er voor de zeer gematigde beschuldiging bewijzen konden worden bijgebracht, werd „De Calvinista Szemle” veroordeeld tot een boete van twee duizend pengő of een kleine duizend gulden.

Natuurlijk wordt de hoofdredakteur daarvoor aangesproken, al heeft hij zelf aan de geïncrimineerde passage part noch deel.

Nu kan het zijn, dat het beroepshof het vonnis vernietigt.

Maar al is een zaak nog zoo eerlijk en een bestrijding nog zoo waar, steeds hangt den publicist een boete boven het hoofd.

Voor een blad als „De Calvinista Szemle”, dat over geen fondsen beschikt, is iets dergelijks bijna moordend.

De eenige manier om op den duur het leven te redden zal wel zijn de vorming van een fonds door de lezers, waaruit eventuele proceskosten kunnen worden bestreden, een proces-kaas dus.

Indien onze Nederlandsche pers aan zulke wetten onderworpen was, dan kon een groot deel van onze kerkelijke bladen wel worden opgedoekt.

En die er nog overbleven, zouden een Nederlandsch publiek niet bevredigen.

Voor vijanden van polemiek — die dikwijls zelf de bitterste polemisten zijn in hun afkeuring van anderer polemiek — zou een el dorado zijn geschapen, waarin zij het niet lang zouden kunnen uithouden, omdat er niets te kritiseren viel.

En door den Nederlander met zijn vrijheidszin ook in het dagelijksche leven zon dat dwanghuis spoedig verbroken worden.

Natuurlijk heeft de Hongaarsche wetgever deze bepalingen niet gemaakt om kerkelijke bladen te treffen. Hij wilde bepaaldelijk onfaire politieke uitingen tegengaan. Maar ook periodieken, welke geheel buiten de politiek staan, worden daarvan zeer dikwijls de dupe. Door het onfaire te weten, worden vaak onfaire praktijken te baat genomen.

Door al die moeiten moet prof. Sebestyén zich beeworsten.

Toch heeft hij een heerlijke taak.

Wij volgen al wat hij ter bevordering van het Hongaarsche Calvinisme doet met groote sympathie.

En waar wij helpen kunnen, hebben wij ook tot hulp bereid te zijn.

Bethesda.

Weinigen zijn er onder ons Gereformeerde volk, die Bethesda niet kennen.

Wanneer ik wilde pogen van deze stichting een uitvoerige beschrijving te geven, zou ik daardoor miskennen de zorg, welke mej. H. S. S. Kuyper zich onvermoeid gaf om Bethesda onder ons bekendheid en geliefdheid te verschaffen.

Evenwel mag ik er ook weer niet over zwijgen.

Want daarvoor heb ik aan deze inrichting te

aangename herinnering.

Ik geef hierbij twee foto's, welke naar ik meen, nog niet in onze illustraties verschenen, een van het nieuw aangebouwde gedeelte en een van het Zusterhuis.

Hoeveel da gastvrij En waar hinderlijk es gaarne met.

had, waarv erkentelijk Inzonderl zorgen van landsche, e het huwelij ik spel want zij ze Zeer vel

Zij heeft dan zich fend en h houden.

In de da ook een va den Studer

Het is z Hongaarsch verzochten.

Het is bij dergelijk v

En to h zy op deze willen leer

Bethesda pest hong

Dat doet vinistisch l

Want s'n volk zich v haar bijna brand gebe steund.

Wordt ov in eere gh overtreftend

Eb en v

Het is n nypende p

Van men conscientie schuld aan nen lust b

opeleid.

Bielden treffelijkheid

Haalden naar benee

Lieten z lieven drij te leiden

dienen vie

Eu er zij geweest, d

Niet gaa logische st